

jíci s motivací hypnotizované osoby a s interpersonální komunikací. Proti tomuto sociálně psychologickému přístupu stojí Spiegelův názor, preferující neurofyziologický základ hypnability. Nonkonformní Barber existenci hypnability, stejně jako existenci hypnózy, zcela popírá a ve svých experimentech ji ignoruje.

Hilgard (1965) považuje *hypnabilitu za schopnost* být hypnotizován, mít zážitky charakteristické pro hypnotizovanou osobu a provádět chování, které je s tím spojeno. Může být stabilním rysem osobnosti, a to i tehdy, když člověk dosud hypnotizován nebyl. Operacionálně ji definuje jako hloubku hypnózy dosaženou za standardních podmínek. K zastáncům „schopnostní“ podstaty hypnability patří kromě Hilgarda dále např. Weitzenhoffer (1963), který považuje hypnabilitu za výslednici sugestibility a hypnotické schopnosti transu, Kratochvíl (1972) zase vymezuje hypnabilitu jako schopnost ponořit se do hypnózy určité hloubky. Rovněž sovětsí autoři se kloní k představě hypnability jako schopnosti jedince (Slobodjanik 1966).

Poněkud odlišné pojetí než Hilgard zastávají Shor, Orne, O'Connell (1966), kryž hovoří o tzv. „plateau hypnabilitě“. Autoři konstatují, že ve většině studií je hypnabilita definována jako jediné skóre dosažené v omezené zkoušce hypnotického výkonu. Sami považují za hypnabilitu maximální hloubku hypnózy dosaženou v tolika intenzivních hypnotických sezeních, kolik bylo potřeba, aby se experimentátor ujistil, že byla dosažena maximální úroveň výkonu pokusné osoby. Hilgard (1978/79) bere výše uvedenou koncepci na vědomí a považuje ji za zajímavou. Orne a O'Connell (1967) konstruuji na základě tohoto pojetí diagnostickou škálu pro posuzování hypnability, která na rozdíl od testovacích škál má charakter klinický.

Pearson a Thompsonová (in Hájek 1974) se na základě úspěšných hypnotizací refrakterních osob domnívají, že hypnabilita je univerzální vlastnost, kterou může dobře zvolená hypnotizační technika vybavit u každého.

Spiegel (1972) přišel s hypnotizační technikou rotace očí, který používá i jako testu hypnability. Shledal, že schopnost rotovat oční bulvy nahoru a současně jakoby dovnitř čela predikuje hypnabilitu. Odvozuje odtud neurofyziologický základ hypnability. Identifikuje dva faktory klinické hypnability (Stern, Spiegel, Nee 1978/79), přičemž jeden spojuje právě s rotací bulbů, druhý s psychopatologickou symptomatologií.

Polici „hypnabilita jako schopnost“ zastává Tellegen (1978/79), jeho pohled je však v jistém směru odlišný od předchozích. Domnívá se totiž, že hypnabilita je schopnost předvést sugerované události a stavy s jistou mírou imaginace a sehrát je takovým způsobem, že jsou prožívány jako skutečné. Tento způsob vymezení znamená, že je důležitější, jak je sugerované prožíváno, než co je prožíváno.

Tellegenův názor tvoří přechod k *motivačním teoriím hypnability*, které zastává např. Aleksandrowicz (1973) či Greenwald (in Hájek 1974), který zjistil vyšší hypnabilitu u osob vyzvaných ke spolupráci než u těch, které se pasivně podrobvaly autoritativní proceduře. Hypnabilitu jako funkci převzetí role uvádí Gibbons (1974) ve své „hyperempirické“ metodě. Hájek (1972) má rovněž výhrady k chápání hypnability jako schopnosti individua a sám používá neutrálnější definice, že je to ovlivnitelnost hypnotizací a hypnotickými sugescemi.